

Kortere anmeldelser

ALMINDELIG HISTORIE

Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse. En oversigt. I, 1.-2. halvbind. Redigeret af WILHELM VON ROSEN. Kbh., Rigsarkivet, 1983. 982 s. Ill. 268,40 kr.

Med *Rigsarkivet og hjælpemidlerne til dets benyttelse* foreligger nu en oversigt over Rigsarkivets arkivalier frem til enevældens ophør udarbejdet af de arkivarer, der har dette område som arbejdsfelt. Oversigten erstatter rigsarkivar Erslevs meget kortfattede oversigt fra 1923, som af gode grunde længe har været utilstrækkelig. Oversigtens formål er at give Rigsarkivets benytttere en samlet orientering om alle arkivfonde i Rigsarkivet fra de ældste middelalderlige breve frem til 1848, og i de tilfælde, hvor 1848 ikke danner et skel, længere frem i tiden. Denne opgave er med de foreliggende to bind løst på forbilledlig vis, fordi oversigten ikke blot præsenterer indholdet af alle arkivfonde, men tillige systematisk bringer de supplerende oplysninger, som er en forudsætning for, at arkivalierne kan udnyttes.

For hvert enkelt arkivfond gives først en redegørelse for årsagen til arkivaliernes tilblivelse. Hvor det er offentlige institutioner, der har været arkivskabende, gives en administrationshistorisk redegørelse med institutionens virksomhedsperiode, opgaver og indre struktur. Hvor arkivfondene er blevet til på anden vis, for eksempel ved at arkivarer i tidligere århundreder har omordnet de modtagne arkivalier, eller en konge er flygtet medbringende en del af rigets arkivalier, gives også her en redegørelse for, hvorledes de pågældende arkivfonde er opstået. Det er en banal sandhed, at kun med en sådan baggrundsviden kan en forsker finde de relevante oplysninger og forstå dem; men da det ofte har været særdeles vanskeligt at finde disse oplysninger, er mange sprunget over dette punkt i forskningsprocessen. Efter redegørelsen for arkivaliernes opståen bringes en summarisk oversigt over arkivfondets indhold, hvor arkivets væsentligste bestanddele anføres. Derefter anføres hvilke registraturer, der er udarbejdet over det pågældende arkiv. Her medtages alle registraturer med oplysning om, hvornår de er udarbejdet, og om de er fuldstændige. Ved efterforskning af ældre forskeres kildehenvisninger er det af stor værdi, at også nu forældede registraturer bliver præsenteret. I en rubrik benævnt hjælpemidler anføres desuden, om der findes supplerende registraturer over dele af arkivet. Det vil typisk være personorienterede registraturer. Præsentationen af de enkelte arkivfonde afsluttes med en fortegnelse over litteratur om det pågældende arkiv. Selvsagt er disse fortegnelser ikke fuldstændige, men de er af uvurderlig værdi for den, der ønsker nærmere orientering. Oversigten orienterer også om Rigsarkivets samlinger af håndskrifter, kort og tegninger, film, segl og fragmenter og om de nu opløste ældre samlinger, og den slutter med en redegørelse for, hvilke arkivasleveringer, der har fundet sted mellem Rigsarkivet og udenlandske arkiver og danske biblioteker. Til slut skal det fremhæves, at oversigten indledes med et særdeles værdifuldt kapitel om hjælpemidler, som bør være tvangslæsning for enhver, der ønsker at studere Rigsarkivets arkivalier.

En oversigt som denne kan ikke være perfekt. Udgiveren skriver selv, at den på

godt og ondt afspejler arkivernes ordnings- og registreringstilstand, og anmelderens eneste generelle indvending er, at den burde være udarbejdet for mange år siden! Når Rigsarkivet forhåbentlig snart bringer en tilsvarende oversigt over akivalierne efter 1848, vil danske forskere være godt hjulpe.

Birgit Bjerre Jensen

SVEN ERIK NORDENBO: Bidrag til den danske pædagogiks historie. Kbh., Museum Tusulanum, 1984. 186 s. Ill. 146,40 kr.

Bogen består af tre dele: For det første en samlet fremstilling af den danske pædagogiks videnskabs historie (tidligere publiceret i bd. X af Københavns Universitet 1479–1979, Kbh. 1980). Dette bidrag udgør nærværende skrifs s. 20–102 med en *Tilføjelse 1984* på s. 103, der fører fremstillingen op til i dag. For det andet en revideret udgave af det ligeledes tidligere publicerede bidrag (i Dansk Filosofi og Psykologi 1926–1976, bd. 2, Kbh. 1977, nærværende skrifs (s. 105–131) med titlen *Om forholdet imellem filosofi og pædagogik i Knud Grue-Sørensens tænkning*. Sættens nissen har været lidt drilagtig i titlen på s. 105. For det tredje bidraget *Om den danske pædagogiks videnskabelige etablering. En undersøgelse af et aspekt ved pædagogikkens videnskabelige historiografi*. Disse tre bidrag er samlet godkendt som licentiatafhandling ved Københavns Universitet i 1983. Forfatteren redegør for de tre bidrags indbyrdes relationer i forordet og den fyldige indledning (11–17).

Det første bidrag er også det første af sin art. Det er derfor godt, at det er gjort tilgængeligt for en bredere kreds. Det er et meget grundigt arbejde, der udover at give en fremstilling af udviklingen i Danmark sætter denne udvikling i internationalt perspektiv. De ordnende – teoretiske, kronologiske og tematiske – udgangspunkter redegøres der for i det tredje bidrag. Fremstillingen bevæger sig både på det videnskabsinterne, det indholdsmæssige og det eksterne, de ydre rammers plan. Det giver fremstillingen både bredde og dybde. Illustrationerne er velvalgte og fremstillingen opleves som et spændende stykke dansk ånds- og institutionshistorie.

Første og andet afsnit hænger organisk sammen. Andet afsnit er en lille, selvstændig, filosofisk afhandling, der rummer en uddybning af et af den forudgående fremstillings mest centrale forfatterskaber i den nyere tid. Det drejer sig – som angivet af titlen – om Knud Grue-Sørensens forfatterskab. Grue-Sørensen var den første danske professor i pædagogik, da denne lærestol blev oprettet så sent som i 1955. Afhandlingen drejer sig om Grue-Sørensens erkendelsesteoretiske overvejelser (refleksivitetsbegrebet og disse overvejelsers applikation på pædagogisk teori og praksis). Disse overvejelser indeholder en skarp kritik af determinisme og naturalisme, som rammer centralt ned i bl.a. en marxistisk præget samfundsopfattelse. Forfatterskabet er altfor dårligt kendt, det er derfor godt, at der gøres opmærksom på det. Afhandlingen indeholder desuden synspunkter af principiel interesse for en diskussion om den moderne undervisningsteknologi, hvor både tilhængere og modstandere (Grue-Sørensen var så absolut modstander udfra overvejelser over den menneskelige natur) burde kunne hente stof og referencer til eftertanke.